

УДК 636.32/38.03

МАЛЕ ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО – ОПТИМАЛЬНА ФОРМА РОЗВИТКУ ВІВЧАРСТВА В КАРПАТАХ

Гуменюк В.В., к. б. н., підприємець;

Мерва А.О., м. н. співр.

huwaswas@i.ua

*Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН,
с. Оброшино Львівської обл.*

***Анотація.** В умовах функціонування ринкової економіки аграрного сектора оптимальною формою розвитку вівчарства в гірських районах Карпат є мале фермерське господарство (до 100 голів, з них 70-75 – вівцематки). Спеціалізація – комплексна (виробництво вовни, баранини, шкур та продуктів переробки молока). Це забезпечує належний рівень рентабельності і може бути прикладом ефективного сімейного бізнесу.*

***Ключові слова:** вівчарство, форма підприємництва, Карпатський регіон.*

Актуальність проблеми. У зв'язку з різким скороченням поголів'я овець та припиненням діяльності великих господарств (колгоспів і радгоспів) в Карпатах виникла загроза повного зникнення вівчарства – дуже важливого сектора аграрної економіки і найбільше адаптованої до місцевих умов галузі тваринництва. В останні роки ведеться пошук оптимальної форми ведення вівчарства, яка б забезпечила рентабельність підприємництва і послужила передумовою для відродження цієї традиційної для Гуцульщини системи раціонального використання гірських пасовищ, сінокосів та інших с.-г. угідь, а також стала стаціонарним джерелом сировини – вовни, шкір, баранини і овечого молока для задоволення попиту як місцевого населення, так і численних гостей регіону в традиційних виробках народних промислів та популярних продуктах харчування. В нашому дослідженні аналізуються результати порівняльного вивчення ефективності двох форм ведення галузі вівчарства – присадибного в кількості до 10 голів та малого фермерського (до 100 голів) і робляться висновки щодо кращої з них, оскільки в найближчій перспективі розраховувати на утворення великих спеціалізованих господарств (з поголів'ям понад 300 голів) у гірських районах не доводиться.

Завдання дослідження. В гірських районах Івано-Франківської області (Верховинський, Косівський та Надвірнянський) нині функціонують практично дві форми ведення вівчарства: присадибне з поголів'ям до 10

голів та мале фермерське – до 100 голів, причому (на жаль) число фермерських дуже обмежене і нараховує не більше двох-трьох на згаданих територіях. Метою дослідження є вивчення економічної ефективності функціонування цих двох форм ведення галузі і вироблення практичних рекомендацій з розвитку вівчарства на вищезгаданих територіях.

Матеріал і методи дослідження. Спостереження здійснено в с. Яворів Косівського району Івано-Франківської області, де функціонують два малих фермерських господарства (ФГ), а також є близько трьох десятків сімей, які утримують від 6 до 10 голів овець української гірськокарпатської породи. Основна увага була приділена ФГ Василя Петричука, який здійснює цю підприємницьку діяльність понад 15 років, утримуючи від 60 до 100 голів овець. Тестові показники для оцінки ефективності господарювання аналізували згідно методики, запропонованої І.В.Вороним [1] з врахуванням окремих рекомендацій М.Д.Федорюк [2]. Аналізували масив даних за 2012-2013 рр.

Результати дослідження. Утримання овець в присадибних господарствах (з поголів'ям 6-10 голів) строго кажучи не піддається поглибленому економічному аналізу і знаходиться в площині емоційно-любительського промислу: тварин розводять з якоюсь визначеною для кожної сім'ї метою і принципи ведення такої господарки дуже відрізняються. Де-хто акцентує свою увагу на отриманні шкірок молодих ягнят, інші – на вирощуванні молоді баранини, ще інші – з метою доїння маток і виробництва специфічної дієтичної кисломолочної продукції («гуслянка») для власного харчування за станом здоров'я. Є й такі родини, котрі віддають своїх вівцематок на літнє випасання в полонинах за певну платню в гуртових отарах. По закінченню випасу (у вересні) пастухи виділяють власникам овець по 3-4 кг бринзи з розрахунку на одну голову – цю продукцію вони виробляють безпосередньо на альпійських пасовищах і вона характеризується високими смаковими якостями. Само собою зрозуміло, що овець стрижуть і вовну використовують для власних потреб – для виготовлення або в'язаних виробів, або ліжників чи килимів. На запитання, чи вигідно вести таку господарку, стандартна відповідь є такою: ми отримуємо бажану для себе якісну продукцію, яку придбати на ринку практично неможливо, а особливих затрат вівця не потребує – з квітня по листопад пасеться на крутосхилах і не конкурує з коровами; на зимово-стійловий період заготовляємо по 4 ц сіна на вівцю та купуємо до 40 кг висівок. Загалом витрачаємо не більше 100 грн на голову, а продукції отримуємо не менше як на вдвічі більшу суму (власні трудові затрати при цьому не враховуються). В принципі це типовий приклад натурального господарства, яке має право на існування. Його суттєвим недоліком є практично повна відсутність цілеспрямованої селекційно-племінної роботи, тому якісні показники продуктив-

ності овець мають стійку тенденцію до погіршення. Для виправлення ситуації необхідна просвітницька діяльність і дещо в цьому напрямку здійснюється – зокрема розроблена і впроваджується обласна комплексна програма розвитку вівчарства, а в селі Космач створена модельна ферма-музей, де можна опанувати передові методи ведення галузі. Можна сподіватися, що з ходом часу цей сегмент вівчарства в Карпатах суттєво покращиться.

Стосовно результатів діяльності ФГ В.Петричука в 2012-2013 рр. можна сказати, що доглядом тварин і переробкою продукції займаються четверо осіб – сам фермер, його дружина, молодша дочка і онук (син старшої дочки). Близько двох місяців на рік до виконання робіт залучається один найманий робітник – на період стрижки та доїння овець в період їх максимальної продуктивності, а також при заготівлі сіна. Платню за працю робітник отримує натурою – вовною, ягнятами і молокопродукцією з розрахунку 1200 грн в місяць, і таким чином функціонування цього ФГ може розглядатися, як чисто сімейний бізнес.

В структурі фінансових доходів від господарської діяльності перше місце займає молокопродукція. Тут виробляють: несолоний сичужний сир (будз), бринзу та овече масло, а також альбуміно-глобуліновий сир – так звану вурду. Всі ці продукти користуються надзвичайно високим попитом і закупаються безпосередньо в господарстві по середніх цінах 30 грн/кг (в 2012-му році) та 35 грн/кг (в 2013-му). Ціна на масло – 70-80 грн/кг. В середньому на вівцематку ФГ виробляє 10 кг сирів та 0,8 кг масла, що у 2012-му році становило 356 грн, а в 2013-му – 414 грн прибутків на одну голову. Щорічно реалізується від 20 до 40 голів молодняку біжучого року народження по ціні 200-400 грн (в залежності від віку), а також 5-10 вибракуваних тварин старшого віку (середня ціна в означені роки – 360 грн). Вовну ФГ не реалізує, а переробляє на ліжники (цим займаються дружина і дві дочки В.Петричука). Середньорічний валовий настриг вовни у ФГ в перерахунку на чисте волокно складає близько 100 кг, з якої виготовляється до 25 ліжників по ціні 200-220 грн за 1 шт, і таким чином сумарний дохід на вівцематку у господарстві становив у 2012-му році 880, а в 2013-му – 935 грн. В перерахунку на кожного члена ФГ середньорічний місячний дохід склав у 2012-му році 1075,50 грн, а в 2013-му – 1168,75 грн. Суми, звичайно, незахмарні, але як для сільської місцевості не такі вже й малі, адже проблема працевлаштування в Яворові (як і скрізь) стоїть дуже гостро.

Які перспективи підвищення дохідності цього ФГ? За словами фермера екстенсивний фактор (збільшення чисельності поголів'я) неможливий з огляду на обмеженість площ с-г угідь, приміщень та чисельності обслуговуючого персоналу, а ось інтенсифікація у господарстві і можлива, і доцільна. Шляхом налагодження селекційно-плеємної роботи можна підви-

щити вовнову і молочну продуктивність овець щонайменше на 15-20, а м'ясну – на 10-15%. Є ще один резерв збільшення дохідності галузі – переведення ФГ в розряд органічного виробництва. По своїй суті дане господарство, яке розташоване на віддаленому гірському присілку Сокільський (850-930 м над рівнем моря) вже понад 20 років не використовує жодних мінеральних добрив чи гербіцидів, отож виробляє органічну продукцію, але їй повинен бути присвоєний цей статус, закріплений відповідним державним актом. Це дозволить реалізовувати вироблювану продукцію за суттєво вищими цінами й винагородити нелегку працю у ФГ суттєво вищими прибутками, на що В.Петричук і його родина, безперечно, заслуговує.

Висновки

1. У вівчарстві гірськокарпатського регіону на даний час утвердилися дві форми господарювання: утримання малих (6-10 голів) сімейних отар і функціонування малих (до 100 голів) фермерських господарств.

2. Малі ФГ мають суттєві переваги як у економічному, так і організаційному плані, оскільки тут є можливості організації науково-обґрунтованої селекційно-племінної роботи і впровадження інноваційних технологій.

3. У Карпатах є всі передумови для отримання ФГ статусу виробників органічної продукції, що суттєво підвищить їх рентабельність і створить передумови для збільшення чисельності поголів'я овець.

Література

1. Вороний І.В. Особливості становлення та розвитку фермерських господарств гірської зони Карпат // Автореф.дис. ... канд. економ. наук.– Львів: 1995. – 16 с.

2. Федорюк М.Д. Ефективність виробництва тваринницької продукції в гірській зоні Закарпаття // Автореф.дис. ... канд. економ. наук. – Київ: 2002.– 22 с.

МАЛОЕ ФЕРМЕРСКОЕ ХОЗЯЙСТВО – ОПТИМАЛЬНАЯ ФОРМА РАЗВИТИЯ ОВЦЕВОДСТВА В КАРПАТАХ

Гуменюк В.В., к. б. н., предприниматель,

Мерва А.О., м. н. сотр.

huwaswas@i.ua

Институт сельского хозяйства Карпатского региона НААН,

с. Оброшино Львовской обл.

Анотация. В условиях функционирования рыночной экономики аграрного сектора оптимальной формой развития овцеводства в горных районах Карпат является малое фермерское хозяйство (до 100 голов, из них 70-75 – овцематки). Специализация – комплексная (производство шерсти,

баранины, кож и продуктов переработки молока). Это обеспечивает достаточный уровень рентабельности и может служить примером эффективного семейного бизнеса.

Ключевые слова: овцеводство, форма предпринимательства, Карпатский регион.

**SMALL FARMS – OPTIMAL FORMS OF SHEEP
BREEDING IN THE CARPATIANS**

Gumeniuk W., cand. of biol science, entrepreneur,

Merva A., junior res. fellow

Institute of Agriculture in the Carpathian region NAAS,

Obroshyno of Lviv region

huwaswas@i.ua

Summary. Under the conditions of the market economy of the agricultural sector best form of sheep breeding in the mountainous regions of the Carpathians is a small farm (up to 100 head, including 70-75 – ewes). Specialization – complex (made of wool, mutton, hides and dairy products). This provides an appropriate level of profitability and can be an effective family business.

Key words: sheep breeding, form of entrepreneurship, Carpathian region.